

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl/Year: 6, Sayı/Number: 22,

Mart/March 2020, s./p. 304-313

Geliş/Submitted: 27.01.2020

Kabul/Accepted : 12.03.2020

Yayın/Published: 25.03.2020

DOI Number:

[10.29228/kesit.41494](https://doi.org/10.29228/kesit.41494)

Araştırma Makalesi

Öğr. Gör. Dr. Emine Merve SEÇKİN

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9900-9851>

Trabzon Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü

emerveeckin@trabzon.edu.tr

FLÜT İCRACILIĞINDA ARTİKÜLÂSYONLARIN TEKNİK AÇIDAN ÇALINIŞ BİÇİMLERİ VE ÖRNEKLER *

Öz

Müzikte artikülasyon, belirli notaların veya pasajların nasıl çalındığını ya da söylendiğini ifade etmek için kullanılmaktadır. Müzikteki artikülasyonu basit bir şekilde anlatmak gerekirse bu, konuşurken duyguları ifade etmek için yaptığımız vurgu ve tonlama farklılıklarına benzemektedir. Besteciler bu tonlama farklılıklarını ifade etmek için notaların üzerlerine veya altlarına çeşitli semboller ekleyerek artikülasyonu anlatmaktadırlar. Artikülasyon, bir icracının kendi yorum farkını belli edebildiği, müziğin dönemsel farklılıklarındaki karakteri ve müzikal duygu değişimini sergileyebildiği yegâne unsurlardan birisidir. Adeta seyircinin eserin içinde hissettiği tüm duygu değişimleri tonalite, artikülasyon ve nüanslarla aktarılabilir. Bahsedilen artikülasyonlar, her enstrüman için ayrı olarak yazılmış teknik çalışmalar ve etütler çalışılarak pekiştirilmelidir. Ayrıca bu artikülasyonlar arasında enstrümanların fiziksel ve tonsal yapısına göre özel yazılmış olanları da mevcuttur. Yaylı çalgılarda kullanılan sembollerle üflemeli çalgılarda kullanılan semboller arasında farklılık gösterebilmektedir. Flütte kullanılan artikülasyonların büyük çoğunluğu klasik dönemin ortalarıyla, romantik ve çağdaş dönemde bugünkü bildiğimiz kullanım hallerine ulaşmışlardır. Bu çalışma flütte kullanılan artikülasyonları örnekleriyle birlikte anlatılmaktadır.

Anahtar Kelime: Artikülasyon, çift dil, legato, staccato, mordan, gruppetto

* 2018'de yayımlanan yazarın Sanatta Yeterlik tezinden türetilmiştir.

TECHNICAL RANGE OF ARTICULATIONS IN FLUTE PERFORMANCE AND EXAMPLES

Abstract

Articulation in music is used to express how certain notes or passages are played or sung. To explain the articulation in music in a simple way, this is similar to the emphasis and intonation differences we make to express emotions while speaking. Composers describe articulation by adding various symbols above or below the notes to express these intonation differences. Articulation is one of the only elements where an performer can show his own interpretation difference, display the character and musical change of emotions in the periodic differences of music. Almost all the emotional changes that the audience feels in the work can be transferred with tonality, articulation and nuances. The mentioned articulations should be reinforced by studying technical studies and studies written separately for each instrument. In addition, among these articulations, there are specially written ones according to the physical and tonal structure of the instruments. It may differ between the symbols used in string instruments and the symbols used in wind instruments. The vast majority of the articulations used in the flute reached the middle of the classical period, the usage conditions we know today in the romantic and contemporary period. This study describes the articulations used in the flute with examples.

Key Words: Articulation, double tongue, legato, staccato, mordent, grupetto

GİRİŞ

18. yüzyılın sonlarına kadar yaygın olarak kullanılan artikülasyon işaretleri legato (bağ) ve staccato (kısa çalım) olmuştur. 19. Yüzyıldaki besteciler ifade özgürlüğüyle ilgili gereksinimlerini daha kesin bir dilde belirtmekte kararlı olduklarından dolayı eserlerindeki artikülasyon kullanımında ilerlemeye ve genişlemeye gitmişlerdir. Aynı zamanda dönemin meşhur flütçüleri özellikle tek dil hızlandırmak konusunda alternatif çözüm olarak çift dili kullanmaya başlamışlardır. Dil kullanımında sadece hızlı çalım tekniği anlamında değişim olmamakla beraber aynı zamanda dil heceleri de daha yumuşak hale getirilmiştir. Daha açık anlaşılması için aşağıdaki tabloda yaygın olarak kullanılan sembollerin açıklamaları ve kısaltmaları gösterilmiştir.

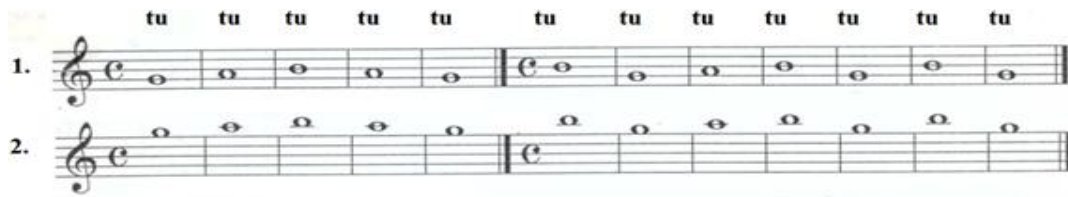
Tablo 1. Artikülasyon Gösterimleri ve Açıklamaları (http.-1)

İsim	Kısaltma	Tanım	Sembol
Aksan	-	Vurgu, öncesindeki ya da sonrasındaki notadan çok daha güçlü çalınması	
Puandorg	-	Duraklama, yazılan nota değerinden daha uzun tutmak, beklemek	
Forza	fz	Sesleri zorlayarak, güçlü aksan	

Glisando	Gliss	Kaydırmak, bir notadan diğerine çok çabuk geçilmesi.	
Legato	-	Bağlamak, dil vurmadan, kesmeden bağlı çalmak	
Marcato	Marc.	Baskılı, belirterek çalmak	
Portato- Detaje	-	Notaları hem dilli hem bağlı çalmak, çok kısa olmadan havada bırakarak duyurmak.	
Rinforzando	rfz	Sforzando'dan daha hafif vurgulamak.	
Sforzando	sfz.	Güçlü, ani atak	
Staccato	Stacc.	Kısa dil vuruşuyla notaları ayırık duyurulması.	
Staccatissimo	-	Çok kısa çalmak	
Tenuto	-	Notayı geniş ve tutarak çalmak	

1. Artikülasyon Dil Teknikleri ve Legato

Flütte ton ve uzun ses çalışmalarına başlar başlamaz, ilk çalışılması gereken artikülasyon kullanarak seslerin başlarına 'dil' vuruşu uygulamaktır. Buna **tek dil** çalışması denir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; hava akışını bozmadan, ses üretimini kesintiye uğratmadan dilin havanın içinde yumuşak bir şekilde hareket etmesini sağlamaktır. Atılan dil vuruşunun yeri, diş ile damağın arasındır. Önce tek bir ses üzerinde dil vurmadan 'hu' şeklinde üflenip, sesi devam ettirirken 'tu' hecesiyle dil vurma denenmelidir. İlk başta nasıl yapıldığını anlamak için **Şekil 1.**'deki egzersiz faydalı olacaktır. Ayrıca bir egzersize bağlı kalmaksızın gam dizileri ve kromatik sesler üzerinde dil çalışması düzenli olarak yapılmalıdır.

Şekil 1. Uzun Notalarda Tek Dil Çalışması

Şekil 2'deki egzersizlerde sekizlik ve onaltılık notalar üzerinde dil çalışması verilmiştir. Bu çalışmada öğrencinin karışık notalara geçişlerde dil atabilmeyi öğrenmesi ve özellikle ikinci oktavda hem notaları çıkartmak hem de dil atmak zor olduğu için, bunun üzerinde pratik yapması gerekmektedir. Dönemsel olarak dil atışları farklılık gösterebilir. Tek dilde 'tu-tu, ta-ta' heceleri daha yaygın kullanıldığı için, bu egzersizleri kişi kendi dil becerisine göre hangi hece kendisine daha uygunsa deneyerek bulabilir.

Şekil 2. Tek Dil Vurma Çalışması

Dil tekniği ve hece atım hızını geliştirmek için P. Taffanel'in 'Complete flute' methodu, Altes'in üç bölümden oluşan etüt kitapları çalışılabilir. Mutlaka her dil vuruşunda seslerin temiz çıkmasına özen gösterilmelidir. Önce fısırtı, sonra dil vuruşu duyulmamalıdır. Artikülasyonlar yumuşak yapılmadığı takdirde seste çatlama meydana gelebilmektedir.

1. 1. Çift dil

Flüte ilk başlandığında, daha basit olduğu için dil vuruşu olarak tek dil (tu-tu) kullanılır. Tek dilin, ulaşabileceği en hızlı tempoya çıkartılması gerekmektedir. Fakat bazı pasajlarda tek dil hızının yeterli olmadığı görülür. Bu nedenle alternatif dil vuruşu olarak 'çift dil' (tu-ku) tekniği bulunmuştur.

Şekil 3: Çift Dil Çeşitlerinin Gösterilişi

Çift dil kullanımında zorluk derecesine göre farklı dil vuruşları mevcuttur. Bunlardan bazıları diğerlerine göre daha kolay olabilir. Çeşitli dil vuruşlarının 'da-ga, di-gi, du-gu, tu-ku' gibi daha yumuşak olduğu ve dilin bu hecelerde daha hızlı hareket ettiği bilinmektedir.

Çift dil tekniğinin zorluklarından birisi iki hecenin aynı olmaması ve ikinci hece olan 'ku, gu, ga' hecelerinin genizden gelmesi sebebiyle net anlaşılmasındır. Bu problemi ortadan kaldırmak için hece gruplarının ayrı çalışılması gerekmektedir. Önce ilk heceler 'tu, tu, tu, tu' sonra ikinci heceler 'ku, ku, ku, ku' şeklinde ayrı çalışılması, sesler net duyulana kadar icracının kendini iyi dinlemesi gerekmektedir.

Aynı zamanda çift dil çalarken özellikle gam çalışmalarında dillerin eşit gitmesi önemlidir. Metronomla birlikte çalarken, dil ve parmakların aynı anda uyum içinde hareket ettiklerinden emin olunmalıdır. Özellikle seslere odaklanarak her gün yavaş tempoda tüm notalar üzerinde dörtlük, sekizlik, üçleme, on altılık ve otuz ikilik çift dil çalışması yapılmalıdır.

Egzersizler ve etütlerden sonra diğer eserler içinde de çift dil çalışılmaya başlanmalıdır. Konçertolar, sonatlar ve orkestra soloları buna örnek gösterilebilir.

1. 2. Üçlü dil vuruşu

Ritmik yapısından dolayı bazı hızlı pasajlarda çift dil kullanımındaki heceler farklıdır. Bunun sebebi özellikle triole (üçleme) notalarında hecelerin notaya tam denk gelmemesidir.

Çift dilde 'tu-ku-tu-ku' onaltılık ya da sekizlik gibi çift sayılara denk gelirken, üçleme gibi tek sayılarda 'tu-ku-tu, tu-tu-ku, da-ga-da, du-gu-du' şeklinde farklı dil kombinasyonlarıyla heceler tamamlanmaktadır.

Şekil 4: Üçlü Dil Vuruşu Gösterilişi

Şekil 4'te verilen egzersizlerde dil atışını yaparken heceleri çok dikkatli takip etmek ve konsantre olmak gereklidir, çünkü dalgınlıkla önceden yapılan çift ve tek dil vuruşları tekrarlanabilir, böylelikle üçlü dil tekniği yanlış oturtulmuş olur.

Şekil 5: J.S. Bach (Taffanel, 1923, s. 110)

Üçlü dil vuruşuyla ilgili Şekil 5'te J. S. Bach'ın 9/8'lik sol majör tonundaki üçlemelerden oluşan bu eseri üçlü dil çalışması açısından faydalı bir örnektir. Bu eser aynı zamanda süslemelerin bol kullanıldığı eserlerden birisidir.

Şekil 6'da egzersizlerde ve teknik etütlerde kullanılan karışık artikülasyon biçimleri yer almaktadır. Bu göstergeler üzerinde özellikle hızlı pasajların çalınmasında ani artikülasyon değişimlerine hazırlıklı olmak amacıyla pratik yapılmalıdır.

Şekil 6: Karışık Artikülasyon Şekilleri

1. 3. Kurbağa Dili

Bu teknik özellikle 20. Yüzyılda oldukça yaygınlaşmış, dönemin ünlü bestecilerinden Schoenberg ve Shostakovich'in eserlerinde görülmeye başlamıştır. Modern çalım tekniklerinin arasında sayılan kurbağa dilinin birçok farklı çalışmış stili vardır.

Şekil 7. Kurbağa Dilinin Nota Üzerinde Gösterimi (http-11)

Geleneksel metotta kurbağa dili, dilin mümkün olduğu en hızlı şekilde dönmesiyle yapılmaktadır. Kurbağa dili, dişle damak arasındaki bölgeye dilinizi "rrrrr" dermiş gibi dilin hızlı titreşimiyle oluşturduğu sesler anlamına gelir. Bu tekniğin oturtulması diğer dil tekniklerine göre daha çok zaman alabilir. Dil kasının alışması için tüm sesler üzerinde çalışılması gerekir. Alt tonlarda ve üçüncü oktav seslerinde yapılması daha zordur, ses kayıpları olabilir. Şekil 7'da gösterildiği gibi notaların kuyruklarına çekilen tremololarla gösterilmektedir.

1. 4. Legato

Legato dil atmanın aksine bağlı çalmaktır. Flütte legato çalınmada genelde yanaşık notaları bağlamak daha kolayken, aralık büyüdükçe bağ yapmak o kadar zordur. Bunun sebebi altılı, yedili aralıklarda ve oktavlarda legato yaparken, sesin düşmemesi için karnı iterek baskı oluşturma gerekliliğidir. Çıkıcı aralıkları bağlı çalmak, inici aralıkları bağlamaya göre daha kolay yapılmaktadır. Bu farklı oktav geçişlerinde kullandığımız hızlı havayla alakalı bir durumdur. Çıkıcı aralıklarda oktava çıkmak için hava hızlı üflenirken inici aralıklarda sesin kaybolmaması ve çatlama için havadaki oynamaların daha az olması ve hacmin korunması gerekmektedir.

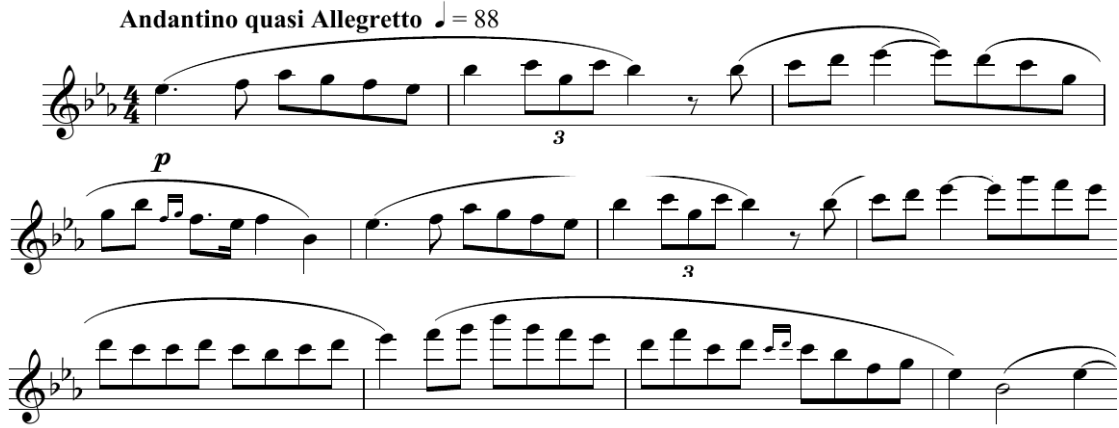

Şekil 8. Legato Kromatik Oktav Çalışması (http-10)

Legato çalışmalarında bilindik eserlerin örneğin orkestra sololarının çalışması faydalıdır. Bu çalışma hem oktav geçişlerini yumuşatmak hem de atak nefesle bağlarda fazla ara vermeden çalabilmek konusunda ustalaşmayı sağlamaktadır. Ayrıca artikülasyonların melodik eserler üzerinde çalışılması, zihinde oturtulmasını daha çok kolaylaştırmaktadır. G. Bizet'in ünlü operası Carmen'in flüt solosu legato çalışması için zor ve uygun bir eserdir. Öncelikle bu eserde cümlelerin bağlarını bozmamak için daha çok nefes egzersizi çalışmak gereklidir, çünkü

sadece bağıın başında dil vurup bağıın sonuna kadar kesintisiz çalınması şarttır. Legato yapılırken dikkat edilmesi gereken diğer bir konu da parmak ve ritim senkronunu bozmamaktır. Sesler ve parmaklar aynı anda hareket etmelidir.

Şekil 9. Carmen Suit Flüt Solo

Legato farklı müzikal ifadeler üzerinde de çalışılmalıdır. Özellikle gamlar üzerinde *forte*, *piano*, *diminuendo*, *crescendo* gibi müzikal dinamiklerin içinde çalışılması zor olduğundan her gün düzenli pratik yapılması önerilir. Tıpkı dalgalar gibi nefesin notalar üzerinde inişli çıkışlı şekilde nüanslandırılması gereklidir.

Şekil 10. Farklı Nüanslarla Sol Majör Legato Gam çalışması (Wye, 2014, s. 51)

Şekil 11'da melodik bir parça yer almaktadır. Bu parçada öğretmenin de eşlik edebilmesi için ikinci flüt partisi yazılmıştır. Parça do majör tonunda basit ritmik değerlerle legato çalışmasını melodi üzerinde yaptırmayı amaçlamıştır. Öğrenci daha iyi çalabildiği zaman ikinci flüt partisini de deneyebilir.

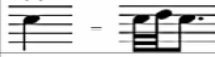

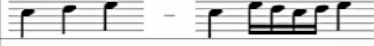

Şekil 11. Legato Düet Çalışması (Taffanel, 1923, s. 17)

2. Süslemeler

Bu bölüm 17. ve 18. yüzyılda kullanılan süslemeler ve süslemelerin nasıl çalınacağı hakkında bilgi vermektedir. Süsleme notaları esas notanın etrafında dolana otuzikilik pasajları içermektedir. Özellikle Barok dönemde başlayan süsleme tekniği o dönemdeki gösterişin nota-ya yansımalarıyla ilişkilendirilebilir. **Tablo 2'**de dört farklı çeşitte süsleme gösterilmiştir.

Tablo 2: Süsleme Gösterimleri

Sembol	İsim	
	Trill	
	Mordan	
	Grupetto	
	Çarpma	

Barok dönem eserlerinde başa geri dönüp tekrar edilen pasajlar mutlaka ilk çalışmada süslemesiz, ikincisinde ise sanatçının doğaçlama yaparak eklediği süslemeli haliyle çalınmaktadır. Kullanılan bu süsleme tekniklerinden bazıları trill, mordan, dönüşler, çarpmalar ve apojiatürlerdir.

2. 1. Tril

Tril, eserlerde en çok kullanılan süsleme şeklidir. Tril, yukarıdaki örnekte gösterildiği gibi kısaltma olarak 'tr' şeklinde gösterilir. Çalışmada olabildiğince hızlı ve eşit bir şekilde çalınmalıdır. Dönemlerine göre trill kullanımı farklıdır; mesela Barok dönemde üstteki notadan başlanarak yapılmakta, Klasik dönemde ise temel notadan başlanmaktadır.

Şekil 12. Trillerin Dönemsel Ayrımı

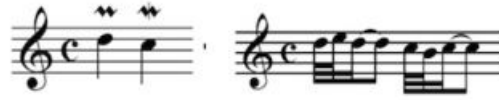
Tril çalışması yaparken her nota üzerinde metronomla birlikte yapılabildiği kadar hızlı ve en az 8-9 vuruş çalınması gerekir. Böylelikle parmaklar bu harekete alıştırtılarak, parçalarda verilen tril yerlerinin daha kolay yapılması sağlanmaktadır.

2. 2. Mordan

Mordan, tril benzeri diğer bir süsleme çeşididir. İşaret olarak notanın üzerinde 'w' şeklinde gösterilmektedir. Mordan'ın iki türlü çalınış biçimi de inici ve çıkıcı halleriyle

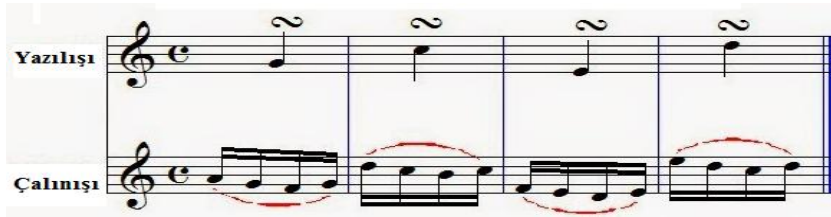
şekil 13'te gösterilmiştir. İlki basılan notanın bir üstündeki notaya çıkararak çalınır, diğeri ise basılan notanın bir alt notasına inerek çalınmaktadır.

Şekil 13. Mordan Çalınışı (http-7)

2. 3. Grupetto

Grupetto özellikle Barok dönemde sıklıkla kullanılan süslemelerden birisidir. İşaret olarak '∞' şeklinde gösterilmektedir. Esas notanın bir üstünden başlayıp, esas nota dışında dört tane notanın birbiri etrafında dönmesiyle legato olarak hızlı çalınan bir süslemedir.

Şekil 14. Grupetto Gösterimi (http-5)

2. 4. Çarpma

Esas notanın önüne konulan üzeri çizilmiş küçük nota işareti ile gösterilen çarpma notasının, esas notanın ritmik değerini bozmadan, önden çabukça çalınması gerekir. Çarpma notasının başına dil vurularak kuvvetli bir biçimde duyurulması sağlanmalıdır.

Şekil 15. Çarpma Gösterimi (http-6)

2. 5. Apozyatür (Uzun Çarpma)

Apozyatür, çarpma işaretiyle benzetilse bile çarpma işaretindeki gibi üzerinde çizik yoktur ve tamamen farklı olarak çalınmaktadır. Esas notanın süresinin yarı değeri kadar çalınan uzun çarpma türüdür.

Şekil 16. Apozyatür Gösterimi (http-7)

SONUÇ

Bu çalışmada icracılar için yorumlamanın en belirgin ve ayırıcı özelliklerinden olan artikülasyon tekniklerinin flütteki kullanımı ve uygulama çeşitleri hem şematik biçimde hem de tanımlar halinde gösterilmektedir. Bu teknikler müzikalite ve acelite (parmak hızlandırma) ile birleştirildiğinde, icracının dönemin karakterini dinleyiciye doğru aktarması klasik müzikte büyük önem taşımaktadır. Bunun sonucunda icracıların artikülasyonları belirgin kullanması, eserlerde tek düzelik yerine renk farklılıklarının doğmasını sağlamakta ve yorumlar arasındaki çeşitliliği arttırmaktadır. Bu açıdan eserlerde kullanılan artikülasyon değişimleri doğru uygulandığında duyuluşu tamamen değiştirmektedir.

KAYNAKLAR

Taffanel, Paul. (1923). Complete Flute Method. Paris. Alphonso Leduc.

Wye, Trevor. (2014). Practise Book 1-6. England. Novello & Co.

İnternet Kaynakları

http-1:

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040671><https://www.theflutecoach.com/articulation-in-music/>
25.12.2019

http-2: <https://www.jennifercluff.com/articu1.htm#varieties> 24.01.2020

http-3: <https://banddirectorstalkshop.com/flute-legato/> 24.01.2020

http-4: <http://exclusivelyflutes.com.au/flute-trill-classical-period-1750-1820-pt-5/> 25.01.2020

http-5: <https://yanflutist.blogspot.com/2015/05/muzikte-suslemeler.html> 25.01.2020

http-6: <https://www.8notes.com/glossary/acciaccatura.asp> 25.01.2020

http-7: <https://ask.audio/articles/music-theory-ornaments-and-embellishments/pt> 25.01.2020

http-8: <https://www.youngcomposers.com/t33694/poll-chromatic-mordents-new-notation/>
25.01.2020

http-9: <https://basicsofmusictheory.weebly.com/articulation-and-ornaments.html> 25.01.2020

http-10: <https://banddirectorstalkshop.com/flute-legato/> 24.01.2020

http- 11: <https://www.flutecolors.com/techniques/flatterzunge/> 24.01.2020

http-12: <https://drcatesflutetips.wordpress.com/2015/03/29/teaching-double-and-triple-tonguing/>